

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.04.060>

УДК 811.161.2:374.26

Т. О. ПЕТРОВА, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри мовних дисциплін, Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва, Харківська область, Харківський район, п / в «Докучаєвське–2», 62483
E-mail: t.petrova.science@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9534-9891>

УКРАЇНСЬКА НАВЧАЛЬНА (ШКІЛЬНА, ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНА) ТЕРМІНОГРАФІЯ: РЕТРОСПЕКТИВА Й ПЕРСПЕКТИВА

У статті схарактеризовано навчальну термінографію як самостійний лінгводидактичний розділ українського словникарства, у межах якого виокремлено шкільний, професійно-технічний, університетський напрями діяльності. З'ясовано, що шкільна термінографія, порівняно з професійно-технічною, набула більшого розвитку, має значні напрацювання. Спостережено, що навчальна термінографічна критика активізується спорадично й несистемно, рецензії на термінологічні словники публікують час від часу.

Ключові слова: навчальна термінографія, навчальна термінографічна критика, термінологічний словник, рецензія.

... у словниках скупчено неоціненний запас людських знань та різноманітна інформація,
... ці лексикографічні праці таять у собі глибинні джерела освіти та пізнання

(Л. М. ПОЛЮГА)

Кожне лексикографічне джерело, безперечно, можна вважати навчальним виданням. Принцип навчальності з урахуванням необхідності й комунікативної методичної доцільності властивий усім видам довідкових праць. Учені кваліфікують словники як тексти дидактичного жанру (Дюбуа, К. & Дюбуа, Ж., 1977, с. 38; Симоненко, 2014, с. 25). У початках лексикографії закладено «педагогічні завдання: пояснення малозрозумілих слів та навчання мові» (Симоненко, 2014, с. 25). Це зазначає і Л. М. Полюга, пояснюючи, що «навчальна функція слова розпочинається не зі ство-

---

Цитування: Петрова, Т. О. (2021). Українська навчальна (шкільна, професійно-технічна) термінографія: ретроспектива й перспектива. *Українська мова*, 4(80), 60–75. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2021.04.060>

рення самих словників, а з пояснень окремих слів і виразів у середині або на полях відповідного тексту, які називалися глосами, тобто від початку здійснювалася основна функція словникарства збагачувати знаннями читачів» (Полюга, 2000). В українській лексикографії відомі найстаріші глосарії, наприклад, до «Кормчої книги» (1282) подано глосарій, що нараховує 174 слова, до «Тълкованиіе неоудобъ познаваємомъ въ писаныхъ рѣчехъ» (1431) уміщено 334 слова та ін.

Освітні заклади популяризують здобутки науки, порівн.: «будування й розвиток національної школи цілком зв'язані з національною наукою і її розвитком»; «вона іде поруч з рухом науковим, користуючи з нього те, що він дає, як щось закінчене, об'єктивне, загально визнане»; «без національної школи майже не було місця і національній науці» (Яната, 1917, с. 26). Українській школі понад 1000 років. Перші школи були засновані Володимиром Великим, у XIV—XVII ст. функціювали братські школи, що відкрили світові Памву Беринду, Сильвестра Косова, Кирила Транквіліона-Ставровецького та ін. (Захлюпана & Кочан, 2000, с. 285). Головним принципом навчання в Україні протягом усієї її історії є *принцип навчання рідною мовою*. Відоме міркування О. Курило: «Народ у своєму розвитку твердим ступає кроком тільки тоді, коли має за підставу ту живу рідну мову, що її віками викохала собі народня психологія» (Курило, 2005, с. 96).

У межах навчальної лексикографії виокремлюється *навчальна термінографія* (що є одночасно й напрямом термінологічної лексикографії), яка пов'язана зі *шкільною, професійно-технічною, університетською словникарською* діяльністю, і її критика.

Під час вибору принципів побудови навчальних словників надають перевагу дидактичному принципові зрозумілості й доступності, а терміноодиноці пропонують такі, що утворюють на питомій основі.

Концептуальне осмислення українськомовної навчальної термінографії досить активно відбувається протягом останніх 20-ти років, однак вона «залишається “попелюшкою”, хоч потенціал навчального термінологічного словникарства майже невичерпний» (Філіппова, 2020, с. 50): його лінгвістична спроможність дає змогу показати структури терміносистем, семантичні відношення між компонентами їх структур, їх граматичні, лексичні, жанрові особливості, привернути увагу до різних аспектів реального функціонування термінів як одиниць фахових словників. Утім сьогодні не всі потреби інтелектуального поступу національної освіти й науки забезпечені навчальними словниками.

Дослідженню різних аспектів української навчальної термінографії присвячують наукові розвідки О. Ф. Мусійовська (Мусійовська, 2005), Г. С. Онуфрієнко (Онуфрієнко, 2016), В. І. Перебийніс, Т. В. Бобкова (Перебийніс, 2004), А. Ю. Полуктова (Полуктова, 2012), Л. М. Полюга (Полюга, 2000), Л. О. Симоненко (Симоненко, 2014), Н. М. Філіппова (Філіппова, 2020) та ін. Попри широке вивчення проблем навчальної термінографії потребують уваги питання щодо висвітлення етапів розвитку, досягнень,

перспектив і критики шкільного та професійно-технічного напрямів спеціального словникарства. Указане й визначає актуальність цієї наукової студії.

Мета статті — ретроспективно окреслити здобутки й визначити перспективи української навчальної термінографії, зокрема її самостійних напрямів — шкільного й професійно-технічного, а також їх критики. Завдання ж розвідки такі: а) розкрити зміст поняття *навчального термінологічного словника*, з'ясувати особливості й функції такого типу термінографічних джерел; б) висвітлити специфіку функціонування критики навчальних словників і схарактеризувати наявні типи рецензій.

Для проведення дослідження використано такі бібліографічні покажчики: «Українська лексикографія XIII—XX ст.: Бібліографічний покажчик» Т. Ю. Кульчицької (1999); «Українська термінографія (1948—2002): Бібліографічний покажчик» М. В. Комової (2003); «Словники української мови: 1956—2018: бібліографічний покажчик» Д. П. Пилипчука (2020). Розпорошеність рецензій на навчальні термінологічні словники по різних часописах спонукала авторку до огляду розділу «Рецензії» в українських періодичних наукових, науково-методичних виданнях, як-от: «Вісник Інституту української наукової мови», «Дивослово», «Мовознавство», «Українська мова», «Біологія і хімія в рідній школі», «Математика в сучасній школі» та ін. Таке спрямування в окресленні перспектив окремої галузі знань через призму ретроспективного аналізу її поступу й напрацювань, як видається, є важливим підходом у новітній науці, порівн.: «сучасна лінгвістична методологія, ... повинна базуватися на ретроспективному, синхронному, порівняльному й проспективному аспектах. Саме така єдність підходів забезпечує всебічність, комплексність, багатогранність і послідовність дослідження» (Космеда та ін., 2014, с. 46).

Навчальна лексикографія відрізняється від академічної меншими формами, але більшою навчальною спрямованістю (Бархударов & Новикова, 1971, с. 46). Навчальними можуть бути, як відомо, словники різних типів: тлумачні, перекладні, тематичні, ідеографічні, словотвірні, комплексні тощо. *Навчальний словник* — це «лінгводидактичне поняття, що розповсюджується на всі без винятку види словників» (Дубичинский, 2018, с. 33); «витвір-конгломерат лексикографічного й дидактичного» (там само, с. 26—27); «це словники короткі, вузького призначення, добре структуровані, прості за будовою, щоб забезпечити ефективність їх використання учнями чи студентами, які не набули ще міцних навичок користування словником» (Перебийніс, 2004, с. 73). У науковій літературі навчальні словники називають *педагогічними, лінгвометодичними, лінгводидактичними, глосодидактичними* (Денисов & Скопина, 1978, с. 65—66).

Навчальний термінологічний словник — важливий навчальний ресурс, обов'язковий компонент методичного забезпечення (Філіппова, 2020, с. 53). Такі словники як вид спеціальних джерел активно розробляють заклади початкової, середньої, професійно-технічної, вищої освіти для створення в навчальному процесі довідкової бази, відображення термі-

нології певної навчальної дисципліни, спеціальності, курсу, наукової теми тощо (Комова, 2008, с. 146).

Суттєвими ознаками навчального словника є (1) методична спрямованість, (2) орієнтування на тип, мету й завдання навчання (Симоненко, 2012, с. 25—26). Ці ознаки властиві й навчальному термінологічному словнику. Завдання такого типу видання: а) навчити учня / студента працювати з фаховою літературою, б) познайомити його з науковою термінологією, в) допомогти йому зрозуміти зміст конкретного матеріалу (Мусійовська, 2005, с. 22).

Зумовлені призначенням склад і зміст навчального словника повинні відповідати критерію навчально-методичної доцільності: а) наявність мінімально достатнього для розуміння програмного матеріалу; б) суворе добирання частотних одиниць; в) перевірка забезпечення словником запланованих тем; г) відповідність обраному фаху (Бархударов & Новикова, 1971, с. 47; Симоненко, 2012, с. 26). Навчальний термінологічний словник виконує особливі функції: а) *навчальну* — систематизує програмні знання з дисципліни; б) *нормативну* — кодифікує і рекомендує термінологічну норму у сфері освіти.

Спираючись на періодизацію становлення української термінографії, запропоновану Л. О. Симоненко (Симоненко, 2012, с. 29), та на узагальнення, зроблені Л. М. Полюгою щодо зіставлення результатів поступу українського словникарства з відповідними періодами історії народу (Полюга, 2000), а також з урахуванням складних соціально-політичних умов, виділяємо такі етапи розвитку української навчальної термінографії: 1) друга половина XIX ст. — початок XX ст. (виникнення недільних українських шкіл, друкування книг для дітей попри заборону українського слова); 2) 20—30-ті рр. XX ст. (національне відродження, діяльність Інституту української наукової мови, видання значної кількості навчальних словників); 3) 50—80-ті рр. XX ст. (поодинокі словники за обмеженості сфер використання української мови ніби забезпечують ґрунт для сучасного національного відродження); 4) кінець XX ст. — початок XXI ст. (бурхливий розвиток, що є виявом поступу освіти, культури, інтелектуального потенціалу народу).

Напрацювання шкільної і професійно-технічної термінографії в Україні

Початки національного навчального спеціального словникарства пов'язуємо з опублікуванням І. Г. Верхратським 1892 р. «Спису важніших виразів з руської ботанічної термінології і номенклатури з оглядом на шкільну науку в вищих клясах гімназії» (Львів). 1910 р. Й. Танчаковський упорядковує перекладний словник «Русько-польська термінологія зі збіркою інших слів до шкільної і приватної науки, зладжена на підставі шкільних підручників» (Львів). Ці роботи укладені на терміноматеріалі навчальних дисциплін, що викладали в тогочасних гімназіях і школах. Загалом на початку XX ст. головну настанову фахового словника вбачали в забезпеченні

національною термінологією широкої масової освіти в українській школі, відповідно «в основу реєстру словникового покладено переважно літературу підручничого характеру, проте в міру змоги впорядники намагалися не обминати термінології з тих розділів, що ширше охоплюють виробництво й виходять з обсягу шкільних курсів» (Фаворський, 1032, с. V). Починаючи вивчення навчальної дисципліни, звісно, необхідно познайомити учнів з базовими, опорними термінами, що сформулюють стійкі знання опановуваного предмета.

У 10-х рр. ХХ ст. діяльність словників, термінологів, Наукового товариства імені Тараса Шевченка у Львові, а також різних комісій Українського товариства шкільної освіти в Києві сприяє виформовуванню певних традицій української навчальної термінографії (див. про традиції термінографії (Петрова, 2020)). Саме в цей період, після політичної відлиги 1905 р., інтенсифікується систематична термінологічна робота. 1917 р. О. А. Яната в статті «Негайна справа в розвитку української науки і школи» (надрукованої у московському часописі «Промінь») наголошує на тому, що «в умовах життя українського національна школа відроджується після довгої летаргії» (Яната, 1917, с. 26—27), «при таких умовах введення реальних наук в українську школу — справа занадто важка, яка потребує ще великої підготовчої праці, найбільш для утворення спеціальної національної школи» (там само, с. 27). Виникає потреба негайного вироблення наукової мови реальних наук і відповідної її кодифікації у словниках. Комісії Українського товариства шкільної освіти долучаються до цієї проблеми й упорядковують низку праць, як-от: «Географічна термінологія: зложена природничою комісією українського Т-ва шкільної освіти в Києві» (Київ, 1917), «Технічна термінологія, прийнята технічною термінологічною комісією при департаменті професійної освіти МНО» (Київ, 1918—1919) тощо. Пропагуючи норми української мови, названа комісія додає до словників правопис («Граматична термінологія і правопис: ухвалені комісією мови при українському Т-ві шкільної освіти», Київ, 1917), пояснюючи це так: «В правописі ми торкаємося тільки тих пунктів, що досі викликали змагання, і наші правила є наслідком обміркованої згоди ріжних течій у правописі» (Граматична, 1917, с. 2).

Авторами словника ставали й учителі, які були членами педагогічного гуртка, наприклад: «Фізична термінологія (російсько-українська). Уложив пед. гурток слухачів Вінницького Учительського ін-ту» (Вінниця, 1918).

Упродовж 1917—1921 рр. різні комісії підготували й надрукували близько 30 термінографічних джерел. Однак вони не могли забезпечити навчальних потреб шкіл, гімназій, профтехнічних установ і закладів вищої освіти, оскільки «були здебільшого невдалими спробами, а часом і зовсім неграмотними писаннями. Разом із тим цей термінологічний дощ цікавий як виразний показник безперечної і широкої життєвої потреби» (Холодний, 1028, с. 14).

У 20—30-х рр. ХХ ст. для забезпечення користувачів приблизно однакового віку, але різних закладів освіти, базовою навчальною літературою

друкують такі праці: О. Діденко «Практичний російсько-український словник математичної термінології для учнів трудшкіл, профшкіл та студентів» (Запоріжжя, 1921); А. Тимковський «Словник радіо-термінологічний російсько-український: для технікумів, трудшкіл, ФЗУ, радіоаматорів» (Миколаїв, 1930) тощо.

Протягом аналізованого періоду для учнів середньої школи активно створюють навчальні словники на основі текстів шкільних підручників, зокрема: Б. П. Александровський «Шкільний медичний словник (за Галлиним)» (Полтава, 1924); «Словник математичної термінології для середньої школи (Наркомос УРСР)» (Харків — Одеса, 1933); «Російсько-український словник біологічної термінології для середньої школи» (Харків, 1935) та ін.

У наступні десятиліття призупинено підготування джерел такого типу. Поновлюють друкування шкільних термінологічних словників лише в 70-х рр. ХХ ст.: А. М. Безуглий, І. Г. Співачевський «Шкільний геологічний словник-довідник» (Київ, 1976; 1978). Від 90-х рр. ХХ ст. починають активно видавати такі словники: П. О. Масляк, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко «Словник-довідник учня з економічної і соціальної географії світу» (Київ, 1996); М. М. Шимановський, А. М. Ткачук, Д. М. Гнелиця «Що таке демократія?: словник-посібник для школярів» (Київ, 2002); Н. В. Глейзер «Словник шкільної термінології. Фізика» (Харків, 2010); І. А. Климашин, В. В. Тельнюк-Адамчук «Шкільний астрономічний словник» (Тернопіль, 2014) тощо.

У 90-х рр. ХХ ст. для учнів професійно-технічних закладів також відновлюють діяльність над укладанням довідкових джерел, наприклад: А. П. Верхола «Словник з креслення: навч. посіб. для учнів проф. навч.-вихов. закладів» (Київ, 1994); В. О. Горпинич «Російсько-український професійно-технічний словник = Русско-украинский профессионально-технический словарь: термінол. слов. для учнів профтехучилищ, загальноосвіт. шк., гімназій, ліцеїв, коледжів, технікумів, вузів» (Дніпропетровськ, 1997) та ін.

На початку ХХІ ст. рясно з'являються паперові й електронні українськомовні словники-довідники та енциклопедії юного музиканта («Словник-довідник юного музиканта» А. Є. Величко, 2020), фізика («Довідник юного фізика» А. В. Гринчука, 2007), фотографа («Словник юного фотографа»), художника («Енциклопедія юного художника» В. С. Запаренка, 2010) тощо. Створення для учнів спеціальних енциклопедій підтверджує цілеспрямований намір словниківарів сформувати в них тверді знання з майбутнього фаху.

Протягом 100 років для учнів *початкової школи* надруковано поодинокі термінографічні роботи, зокрема: «Російсько-український словник природничої термінології: для початкової школи», складений на основі текстів підручників з природознавства для початкових шкіл, містить 650—700 термінів (Харків — Київ, 1934); М. Р. Пімон «Життя лісу: довідк. вид.: для мол. шк. віку» (Київ, 2004) тощо.

Фіксуємо незначну кількість праць і для *педагогів початкової* (напр., Г. П. Волошина, Л. М. Роєнко «Методика навчання освітньої галузі “Мови і літератури”»: термінол. словник-довідник вчителя почат. школи: посіб. для студ. та учителів почат. кл.», Умань, 2016) і *середньої шкіл* (напр., В. І. Глазко «Словник сучасних біологічних термінів: навч. вид.: для вчителів біології загальноосвіт. навч. заклад. та студ. біолог. спец. вузів», Харків, 2003) та ін.

В українській навчальній термінографії переважають насамперед *паперові джерела*. Для учнів підготовлені, на жаль, поодинокі електронні спеціальні словники навчального типу, наприклад: «Електронний тлумачний словник, призначений для використання на уроках літературного читання у 4 класі» тощо. З'являються й електронні версії друкованих видань, як-от: «Словник шкільної термінології. Хімія» Т. М. Гранкіної (Харків, 2010). Електронні словники прості у використанні, дають змогу швидко віднайти необхідний термін, відкривати декілька вікон одночасно, але як недолік назвемо необхідність підтримувати його в актуальному стані й можливість вільного доступу для учнів до інтернет-мережі. Отже, наявні шкільні електронні й паперові тлумачні, перекладні, тлумачно-перекладні довідкові видання призначені учням початкової, середньої шкіл, учителям; професійно-технічні словники — учням, учителям.

Ретроспективний огляд діяльності шкільного й професійно-технічного напрямів термінографії засвідчує, що найпродуктивніші їх етапи — 20—30-ті рр. ХХ ст. та 90-ті рр. ХХ ст. — початок ХХІ ст. Порівняно зі школами, професійно-технічні установи менше забезпечені навчальними фаховими словниками, можливо, у зв'язку з тим, що вони можуть запозичувати джерела, підготовлені для учнів старших класів школи або здобувачів перших курсів університетів.

Критика навчальних термінографічних джерел

Просвітницька роль термінологічних словників для учнів визначає постійну й нагальну потребу з'ясування їх цінності. Критика названого типу джерел, що розвивається суголосно з етапами поступу навчальної термінографії, як окремий напрям термінографічної критики сьогодні ще не виділений.

На початку ХХ ст. активно експертують навчальні словники, що свідчить про підкреслення їх важливої ролі у формуванні якісних знань учнів початкової, середньої шкіл і закладів передвищої освіти. У кінці 20-х рр. ХХ ст. на сторінках «Вісника Інституту української наукової мови» проаналізовано декілька навчальних термінографічних видань.

«Убога наша підручна шкільна література!» (А. В., 1928, с. 96). Так починається текст розлогої рецензії (її автор підписався ініціалами «А. В.») на довідкове джерело «Весняна флора. Визначник весняних рослин. Підручник для лабораторних занять, біологічних екскурсій і для самоосвіти» Б. Ігнат'єва (Харків, 1924). Рецензент, ураховуючи брак українськомовної навчальної літератури в національній школі, припустив, що «не один

учитель-природник радів, довідавшись, що ДВУ видало «Весняну флору» Ігнат'єва», оскільки діти могли б послуговуватися цим корисним джерелом, а педагог тільки керував би їх самостійними вправами (там само, с. 96). Однак експерт висловлює протилежну думку, порівн.: «Та ба! ... аж ніяк неможна у школі вживати. Книжку розраховано на старші гуртки трудшкіл та на профшколи. Тут треба особливо обережному бути з мовою» (там само, с. 96). У словнику для школярів мова повинна «бути чиста, непокалічена, легка, зрозуміла», але в цій праці «рясно і невиправданих граматичних форм, і чудернацьких слів та зворотів, і тяжкий, дуже тяжкий стиль» (там само, с. 96). У підсумку, як бачимо, експерт не рекомендує школярам користуватися цим виданням, але попри виявлені зауваження і брак таких джерел дозволяє застосовувати учням професійно-технічних закладів, які, очевидно, як старші за віком можуть помірковано вживати лише нормативні, зразкові терміни.

«Практичний російсько-український словник математичної термінології для учнів трудшкіл, профшкіл та студентів» О. Діденка (1926) ретельно вивчив Ф. П. Калинович (Калинович, 1928). Починаючи аналіз словника із заголовка й передмови, критик не погоджується з упорядником щодо того, кому він призначений — студентам, учням трудових шкіл та профшкіл, оскільки «складаючи цього словника, треба було виходити з потреб двох останніх категорій споживачів», бо учням трудових шкіл та профшкіл не зручно користуватися великим словником (там само, с. 91). Ф. П. Калинович називає низку недоліків у цьому джерелі: 1) його неповнота — відсутність багатьох термінів, що «найчастіше трапляються в їхній практиці»; 2) недоречність уведення одиниць, що «не стосуються безпосередньо до обсягу математики, потрібного для названих шкіл»; 3) хибність перекладу деяких термінів (там само, с. 91); 4) численні мовні порушення (напр., рос. *образующая, образующий* — *утворююча, утворюючий*, а треба *твірна, твірний* (там само, с. 93) тощо); 5) невідповідність назви словника («практичний») його побудові: «розміщення слів, подекуди дуже непрактичні. ... кожную складову частину зложеного терміна подано в окремому рядку» (там само, с. 93), чим ускладнено користування для малодосвідчених читачів. Відповідно, завершуючи оцінювання цього видання, експерт категорично констатує, порівн.: «Рецензований словник що-до змісту невитриманий. Що-до правильності термінів — має аж надто багато хиб. Користи від нього не може бути ніякої. Словник у теперішньому своєму вигляді просто шкідливий» (там само, с. 94). Отже, головна вимога до навчальних термінологічних словників — відповідність практичним потребам користувачів і за змістом, і за формою.

У позитивній рецензії на «Російсько-український словничок математичної термінології та фразеології. Алгебра. Склала термінологічна Комісія Одеської Науково-дослідчої Катедри Математики» (Одеса, 1927) критик Ф. П. Калинович, турбуючись про підвищення рівня знань з національної наукової термінології в середній школі, рекомендує його вчителям, порівн.: «словник стане у великій пригоді усякому вчителю, необізаному

гаразд з українською математичною термінологією» (Калинович, 1930, с. 65). Адже в усі часи вчитель — це, як відомо, просвітник і взірець, який має авторитет, передає свої досвід і знання учням. Він, по-наставницькому пропагуючи зразкову наукову мову в початковій, середній і професійно-технічній школах, виховує на рідному мовному ґрунті свідому націю.

Українські термінографи, термінологи й критики на початку ХХ ст. також активно цікавилися здобутками закордонної шкільної термінографії, і, як видається, оцінювали напрацювання і тенденції світової навчальної спеціальної словникарської діяльності. Зокрема, С. С. Паночіні рецензує «Назовы живёл Беларускаая Науковая Термінолєгія» (Мінськ, 1927), що є тільки проєктом і тимчасово відіграє роль довідника для «настаўніка прыродознаўства ў беларускай сярэдняй школе» (Паночіні, 1930, с. 65). У закордонному виданні критик фіксує низку недоліків: 1) коротка передмова; 2) невідомі джерела матеріалів; 3) незручний спосіб розкладання матеріалу в три колонки (латинська, російська, білоруська мови); 4) недоречні переклади; 5) надмірність латинізмів; 6) відсутність наголосів тощо. Водночас окремі з перерахованих відхилень відстежувалися і в українських словниках подібного типу, що свідчить про однакові тенденції і рівень розвитку слов'янської термінографії, а зокрема навчальної. Попри виявлені хиби рецензент визнає, що ця робота ввійшла до скарбниці культури Білорусі (там само, с. 67).

Від 30-х до 90-х рр. ХХ ст. критику українських шкільних, професійно-технічних словників пригальмовано, що зумовлено, як відомо, дією тогочасної мовної політики. Від набуття незалежності України фіксуємо незначну кількість (не претендуємо на точність) рецензій на термінологічні словники навчального характеру на сторінках науково-методичного видання для вчителів «Дивослово», наприклад: публікації Ф. О. Нікітіної на «Російсько-український словник наукової термінології (суспільні науки)» (Нікітіна, 1995), а також Т. П. Беценко на «Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів» (Беценко, 2002). У науковому часописі «Мовознавство» також виявляємо, наприклад, рецензію на «Малу філологічну енциклопедію» О. І. Скопненка, Т. В. Цимбалюк (Михальчук, 2008). Аналізовані джерела орієнтовані на освітню сферу, вони частково заповнюють лакуну довідкової літератури в названій галузі. Критичні публікації кінця ХХ — початку ХХІ ст. стислі (рецензії-відгуки), невеликі за обсягом, схвального настрою, з незначними зауваженнями, як-от: у тексті енциклопедичної статті «невиправдані загальні фрази, що не пропонують корисної інформації»; «відсутня інформація про М. Драй-Хмару-лінгвіста, не зазначено псевдонім І. Огієнка»; неоднорідність наведених прикладів; «деякі енциклопедичні статті подані на тлі інших розлогіше» (там само, с. 137) тощо.

Шкільні словники можуть отримати оцінку у вигляді рекламного повідомлення. Наприклад, на сторінці електронної бібліотеки «Books Keer» розміщено *мінірецензію анотаційного характеру* на «Довідник юного фізика» А. В. Гринчука (2007), порівн.: «Довідник вміщує стислий виклад на-

вчального матеріалу з фізики, що вивчається у 7—9 класах загальноосвітньої школи. У ньому дається тлумачення основних фізичних термінів, понять, явищ і законів. Мета довідника — допомогти учням пригадати зміст вивченого матеріалу або попередньо ознайомитись із матеріалом, що вивчатиметься пізніше. Користування довідником сприяє поглибленню знань з фізики, він може бути використаний при підготовці до вступу до середніх спеціальних та вищих навчальних закладів. Розрахований на учнів і учителів загальноосвітніх шкіл».

Крім того, інформування про вихід у світ навчального словника теж можна розглядати як його критику. У науковому журналі «Мовознавство» (2005, № 6), у рубриці «Вийшли з друку», повідомляють про нові праці, наприклад про «Шкільний словотвірний словник сучасної української мови» Н. Ф. Клименко, М. А. Карпіловської, Л. П. Кислюк (2005). Коротко характеризують його склад, побудову й призначення. Констатувальний опис словника не містить оцінок його якості, але для популяризування та рекламування термінографічних джерел така інформація потрібна й важлива.

Отже, за обсягом і змістом інформації виділяємо такі **різновиди рецензій на навчальні словники для школярів і учнів професійно-технічних закладів**: 1) *розлогі аналітичні статті* (переважно публікації початку ХХ ст.), з рішучими критичними судженнями, категоричними висновками, почасти негативними; 2) *стислі рецензії (рецензії-відгуки)*, поодинокі оцінки сучасних словників (кінця ХХ — початку ХХІ ст.), не містять різких зауважень, більшою мірою позитивні відгуки; 3) *мінірецензії, резюме-анотації*, у яких констатують вихід у світ словника без експертного висновку щодо його цінності.

Названі різновиди рецензій на навчальні словники репрезентують різні типи дискурсів: два перші типи належать до *критичного*, а третій — до *рекламного*. У рецензіях *критичного дискурсу* застосовують оцінювальний підхід до параметрів видання, можливі порівняння з кращими зразками подібних джерел, перераховують його недоліки й переваги, рекомендують / не рекомендують до використання; *функція* рецензії критичного дискурсу — з'ясування якості, значущості словника. У мінірецензіях, що є репрезентантами *рекламного дискурсу*, коротко повідомляють широкі освітні маси про нове видання, привертають увагу до нього; *функція* рецензії рекламного дискурсу — популяризування довідкового джерела.

Зауважмо, що нині спостерігається спад активності критичного оцінювання такого типу праць, що виражається в зменшенні кількості рецензій, а також певною мірою скороченні їх обсягу. І третина наявних навчальних спеціальних словників, на жаль, не отримала критичної оцінки. Водночас відомо, що існує експертиза шкільних підручників, навіть розроблені за участю фахівців різних установ інструктивно-методичні матеріали для оцінки проектів підручників («Експертиза шкільних підручників: інструктивно-методичні матеріали для експертизи проектів підручників для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів», 2016). Цей факт

спонукає актуалізувати експертування шкільних / професійно-технічних термінологічних словників, визнаючи їх потужну навчальну й просвітницьку роль.

Нечисленність критичних публікацій щодо розглядуваних навчальних довідкових праць заохочує авторку цієї статті з'ясувати стан сучасної навчальної термінографічної продукції, узявши за об'єкт аналізу, наприклад, «Словник шкільної термінології. Хімія» Т. М. Гранкіної (2010) (Гранкіна, 2010). Проведене експертування засвідчує такі недоліки цього джерела: 1) на рівні мегаструктури — у передмові не розкрито структури терміностатті, не вказано можливих її компонентів, оскільки, крім параметрів наголосу (почасти він відсутній, порівн.: *Відносна густина газів* (там само, с. 48); *Гутаперча* (там само: 76), перекладу й дефініції, укладач подає (що є цінним) у дужках і варіанти назв терміноодиниць, і синоніми, іноді відсилає («див.») до іншої статті тощо; 2) на рівні мікроструктури — а) у зоні заголовка аналітичного терміна подано синонім до першого елемента після останнього, слід навести його після потрібного складника, порівн.: *Вапняне молоко (технічне)* (там само, с. 45), а доречно *Вапняне (технічне) молоко*; б) порушено дидактичні принципи шкільного словника і як заголовок терміностатті подано аббревіатуру, як-от: «ДДТ — ДДТ ($C_{12}H_{11}Cl_3$)» (там само, с. 77). Доцільно було б репрезентувати повну назву речовини, на основі якої утворено аббревіатуру, — **дихлордифенілтрихлорметилметан**, як це зафіксовано в подібних випадках, порівн.: Дезоксирибонуклеїнова кислота (ДНК) (там само, с. 79); 3) на мовному рівні: а) порушення мовних норм: правописних — уживання літери *г* (*грунт* (там само, с. 8)) замість *г* (*грунт*); граматичних — використання невласливих українській мові активних форм дієприкметника (*Діючих мас закон* (там само, с. 86), слід замінити, виправивши порядок одиниць, на *Закон дієвих /активних/ мас*) та ін. Отже, результати аналізування словника (на жаль, обсяг статті не дає змоги розглянути більше джерел), що раніше не отримав рецензії, підтверджують гостру необхідність ретельного рецензування навчальної термінографічної продукції.

Усупереч викладеному, опубліковані видання мають важливе теоретико-практичне значення: засвідчуючи здобутки навчальної термінографії на певному її етапі, створюють методологічну основу, спираючись на яку, можна поліпшувати якість майбутніх словників для потреб початкової, середньої і професійно-технічної освіти. Утім цього недостатньо без їх усебічного експертування з метою виявлення недоліків, а також пошуку й наслідування кращих традицій репрезентування лексикографічних параметрів для відображення терміноматеріалу навчальних дисциплін.

Отже, навчальна термінографія — самостійний лінгводидактичний напрям спеціального словникарства. Його розділи — шкільна, професійно-технічна словникарська діяльність — розвиваються в тісній взаємодії. Національне піднесення та розквіт навчальної термінографії спостерігаємо в 20—30-ті рр. ХХ ст. та в 90-ті рр. ХХ ст. — на початку ХХІ ст., що пов'язано із загальновідомими політичними умовами поступу нашої

держави. Попри те, що не всі шкільні навчальні дисципліни забезпечені спеціальними виданнями, шкільна термінографія, порівняно з професійно-технічною, набула більшого розмаху й має значні напрацювання. Терміносистеми галузей знань, що вивчаються в закладах передвищої освіти, не отримали належного лексикографічного опису, очевидно, у зв'язку з тим, що цей рівень навчання межує із завершальними сходинками шкільної середньої освіти й початковим етапом університетської. Як наслідок, створюються словники, що одночасно адресовані й учням старших класів загальноосвітніх навчальних закладів, і профтехучилищ, і студентам закладів вищої освіти.

Вивчення результатів функціонування навчальної термінографічної критики в ретроспекції та синхронії дає змогу стверджувати, що активізується вона спорадично й несистемно, рецензії на опубліковані словники виходять рідко, час від часу. Однак різноманіття їх жанрових форм (що репрезентують критичний і рекламний дискурси) засвідчує потенційне зацікавлення критиками якістю навчальної спеціальної літератури для учнів шкіл, профтехучилищ, технікумів. Сучасна навчальна термінографічна продукція нараховує численні недоліки (щодо обсягу словників, їх призначення, загальної побудови, терміностатей і їх компонентів, порушень мовних норм тощо). Тісна взаємодія навчальної спеціальної лексикографії та навчальної термінографічної критики забезпечить потреби української початкової, середньої та передвищої освіти.

Перспективою української навчальної термінографії, що накопичила значний досвід укладання словників дидактичного типу, можуть бути кваліфікування навчальної термінографії як потужного засобу патріотичної національної освіти; узагальнене осмислення методології створення якісних навчальних словників для середньої, професійно-технічної шкіл з урахуванням сучасного рівня розвитку освіти, науки й потреб користувачів; розроблення універсальної моделі такого словника; створення бібліографічного покажчика українських навчальних термінографічних джерел; вивчення тенденцій унормування терміносистем різних галузей знань тощо.

Перспективи навчальної термінографічної критики розглядаємо в її визнанні як самостійного розділу української термінографічної критики (про ці перспективи див. (Петрова, 2021)); у стимулюванні розвитку підрозділів — шкільного, професійно-технічного, а також університетського експертування термінологічних словників. Сподіваємося, що налагоджене рецензування таких праць сприятиме випрацюванню єдиного алгоритму аналізування навчального термінологічного словника. Для фахівців був би корисним періодичний часопис (можливо, електронний), наприклад «Критика навчальних термінологічних словників», у якому б збиралися всі критичні публікації щодо шкільних, професійно-технічних словників. З метою вивчення історії лексикографічної критики важливе значення має упорядкування бібліографічного покажчика рецензій на аналізовані довідкові джерела.

Перспективу дослідження вбачаємо в необхідності вивчення особливостей розвитку й перспектив іншого напрямку української навчальної термінографії — університетської спеціальної словникарської діяльності, а також її критики.

ЛІТЕРАТУРА

- А. В. (1928). [Рецензія на книжку *Весняна флора. Визначник весняних рослин. Підручник для лабораторних занять, біологічних екскурсій і для самоосвіти*, Б. Ігнат'єв]. *Вісник ІУНМ*, 1, 96—97.
- Бархударов, С. Г., & Новикова, Л. А. (1971). Каким должен быть учебный словарь? *Русский язык за рубежом*, 3, 46—50.
- Бещенко, Т. (2002). Новий скарб у світі словникового царства [Рецензія на книгу *Українська мова: короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів*, С. Єрмоленко, С. Бибик, & О. Тодор]. *Дивослово*, 12, 64.
- Граматична термінологія і правопис, ухвалені Комісією мови при Українському т-ві шкільної освіти в Києві* (1917). Київ: Друкарня Української Центральної Ради.
- Гранкіна, Т. М. (2010). *Словник шкільної термінології. Хімія*. Харків: Торсінг плюс.
- Денисов, М. П., & Скопина, Н. А. (1978). Учебная лексикография и методика. Стаття вторая. Жанры ориентированных описаний языка Лингводидактические и лингвометодические грамматики и словари. *Русский язык за рубежом*, 2, 65—70.
- Дубичинский, В. В. (2018). Лингвистический и лингводидактический аспекты учебной лексикографии. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*, 32, 25—35.
- Дюбуа, Ж., & Дюбуа, К. (1977). *Педагогическая речь словаря. Актуальные проблемы лексикографии*. (С. Я. Ермоленко, пер.). Москва: Русский язык. (Уперше опубліковано 1971).
- Захлопана, Н., & Кочан, І. (2000). Словник методики викладання української мови. *Вісник Держ. університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»: матеріали шостої Міжнар. наук. конф. СловоСвіт 2000 (Львів, вересень 2000 р.)*, 402, 285—288.
- Калинович, Ф. (1928). [Рецензія на книгу *Практичний російсько-український словник математичної термінології для учнів трудшкіл, профшкіл та студентів*, О. Діденко]. *Вісник ІУНМ*, 1, 91—94.
- Калинович, Ф. (1930). [Рецензія на книгу *Російсько-український словничок математичної термінології та фразеології. Алгебра*]. *Вісник ІУНМ*, 2, 64—65.
- Комова, М. (2008). Класифікація термінологічних словників. *Вісник Нац. університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 620, 144—147.
- Космеда, Т. А., Карпенко, Н. А., Осіпова, Т. Ф., Саліонович, Л. М., & Халіман, О. В. (2014). *Гендерна лінгвістика в Україні: історія, теоретичні засади, дискурсивна практика*. Харків: ХНПУ ім. Г. С. Сковороди; Дрогобич: Коло.
- Курило, О. (2005). Уваги до сучасної української літературної мови: вступне слово. У Л. Масенко, В. Кубайчук, & О. Демська-Кульчицька (упоряд.). *Українська мова у ХХ сторіччі: історія лінгвоциду. Документи і матеріали*. Київ: Видавничий дім «Києво-могилянська академія».
- Михальчук, О. (2008). [Рецензія на книгу *Мала філологічна енциклопедія*, О. І. Скопненко & Т. В. Цимбалюк]. *Мовознавство*, 4—5, 137—138.
- Мусійовська, О. (2005). Основні принципи укладання навчальних термінологічних словників. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*, 538, 21—25.
- Нікітіна, Ф. (1995). [Рецензія на книгу *Російсько-український словник наукової термінології (суспільні науки)*]. *Дивослово*, 5—6, 62.
- Онуфрієнко, Г. (2016). Галузева термінографія як регулятор наукової комунікації. У *Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри: матеріали Міжнародної наукової конференції, 15—16 вересня* (с. 165—169). Рівне: НУВГП.
- Паночіні, С. (1930). [Рецензія на книгу *Назовы живёл Беларуская Науковая Термінолѳія*]. *Вісник ІУНМ*, 2, 65—67.

- Перебийніс, В. І. (2004). Теорія і практика укладання навчальних словників. *Вісник Житомирського державного університету імені І. Франка*, 17, 73—75.
- Петрова, Т. О. (2020). Термінографічні традиції і новаторство в українській термінологічній лексикографії. *Лінгвістичні дослідження*, 53, 209—221. <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.53.19>
- Петрова, Т. О. (2021). Перспективи української термінографічної критики. *Лінгвістичні дослідження*, 54(1), 229—242. <https://doi.org/10.34142/23127546.2021.54.1.20/>
- Полукетова, А. Ю. (2012). Теоретичні засади укладання навчального словника-мінімуму лінгвістичної термінології. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Серія: Філологія. Мовознавство*, 195(183), 76—80.
- Полуґа, Л. (2000). Проблеми української лексикографії в освітянському процесі. В *Українська мова в освіті: Збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції* (с. 141—153). Івано-Франківськ. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Work/TK_poluha_2000_01.htm
- Симоненко, Л. О. (2012). Українська термінографія: стан і перспективи. *Мовознавство*, 4, 28—35.
- Симоненко, Л. О. (2014). Українська термінографія в дидактиці. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*, 1, 24—28.
- Фаворський, В. В. (1932). *Словник фізичної термінології (Проект)*. Харків.
- Філіппова, Н. М. (2020). Українськомовна прикладна термінографія. *Записки з українського мовознавства*, 27, 50—57.
- Холодний, Г. (1928). До організації термінологічної справи на Україні. *Вісник ІУНМ*, 1, 9—20.
- Яната, О. (1917). Негайна справа в розвитку української науки і школи. *Промінь*, 7—8, 26—27.

REFERENCES

- A. V. (1928). [Review of the book *Vesniana flora. Vyznachnyk vesnianykh roslyn. Pidruchnyk dlia laboratorykh zaniat, biolohichnykh ekskursii i dlia samoosvity*, by B. Ihnat'iev]. *Visnyk IUNM*, 1, 96—97 (in Ukrainian).
- Barhudarov, S. G., & Novikova, L. A. (1971). Kakim dolzhen byt' uchebnyi slovar'? *Russkii Iazyk za Rubezhom*, 3, 46—50 (in Russian).
- Betsenko, T. (2002). Novyi skarb u sviti slovnykovoho tsarstva [Review of the book *Ukrains'ka mova: Korotkyi tlumachnyi slovnyk lnhvistychnykh terminiv*, by S. Iermolenko, S. Bybyk, & O. Todor]. *Dyvoslovo*, 12, 64 (in Ukrainian).
- Denisov, M. P., & Skopina, N. A. (1978). Uchebnaia leksikografiia i metodika. Stat'ia vtoraia. Zhanry orientirovannykh opisaniu iazyka. Lingvodidakticheskie i lingvometodicheskie grammatiki i slovari. *Russkii Iazyk za Rubezhom*, 2, 65—70 (in Russian).
- Diubua, Zh., & Diubua, K. (1977). *Pedagogicheskaiia rech' slovaria. Aktual'nye problemy leksikografii*. (S. Ia. Ermolenko, Trans.). Moscow: Russkii iazyk. (Original work published 1971) (in Russian).
- Dubichinskii, V. V. (2018). Lingvisticheskii i lingvodidakticheskii aspekty uchebnoi leksikografii. *Vykladannia Mov u Vyshchykh Navchal'nykh Zakladakh Osvity na Suchasnomu Etapi. Mizh-predmetni Zv'iazky. Naukovi Doslidzhennia. Dosvid. Poshuky*, 32, 25—35 (in Russian).
- Favors'kyi, V. V. (1932). *Slovnyk fizychnoi terminolohii (Proiekt)*. Kharkiv: URE (in Ukrainian).
- Filippova, N. M. (2020). Ukrain's'komovna prykladna terminohrafiia. *Zapysky z Ukrain's'koho Movo-znavstva*, 27, 50—57 (in Ukrainian).
- Hramatychna terminolohiia i pravopys, ukhvaleni Komisiieiu movy pry Ukrain's'komu t-vi shkil'noi osvity v Kyievi*. (1917). Kyiv: Drukarnia Ukrain's'koї Tsentral'noi Rady (in Ukrainian).
- Hrankina, T. M. (2010). *Slovnyk shkil'noi terminolohii. Khimiia*. Kharkiv: Torsinh plus (in Ukrainian).
- Ianata, O. (1917). Nehaina sprava v rozvytku ukrain's'koї nauky i shkoly. *Promin'*, 7—8, 26—27 (in Ukrainian).
- Kalynovych, F. (1928). [Review of the book *Praktychnyi rosiis'ko-ukrains'kyi slovnyk matematychnoi terminolohii dlia uchniv trudshkil, profshkil ta studentiv*, by O. Didenko]. *Visnyk IUNM*, 1, 91—94 (in Ukrainian).

- Kalynovych, F. (1930). [Review of the book *Rosiisko-Ukrains'kyi slovnychok matematychnoi terminologii ta frazeologii. Algebra*]. *Visnyk IUNM*, 2, 64—65 (in Ukrainian).
- Kholodnyi, H. (1928). Do orhanizatsii terminolohichnoi spravy na Ukraïni. *Visnyk IUNM*, 1, 9—20 (in Ukrainian).
- Komova, M. (2008). Klyasifikatsiia terminolohichnykh slovnykiv. *Visnyk Natsional'noho Universytetu "Lvivs'ka Politehnika"*. *Problemy Ukrains'koi Terminologii*, 620, 144—147 (in Ukrainian).
- Kosmeda, T. A., Karpenko, N. A., Osipova, T. F., Salionovych, L. M., & Khaliman, O. V. (2014). *Henderna linhvistyka v Ukraïni: Istoriia, teoretychni zasady, dyskursyvna praktyka*. Kharkiv: Skovoroda KhNPU; Drogobych: Kolo (in Ukrainian).
- Kurylo, O. (2005). Uvahy do suchasnoi ukrains'koi literaturnoi movy: Vstupne slovo. In L. Masenko, V. Kubaichuk, & O. Dems'ka-Kul'chyts'ka (Eds.), *Ukrains'ka mova u 20 storichchi: Istoriia linhvotsydu. Dokumenty i materialy*. Kyiv: Vydavnychi dim "Kyievo-Mohylians'ka akademiia" (in Ukrainian).
- Musiiiov's'ka, O. (2005). Osnovni pryntsyipy ukladannia navchal'nykh terminolohichnykh slovnykiv. *Visnyk Natsional'noho Universytetu "Lvivs'ka Politehnika"*. *Problemy Ukrains'koi Terminologii*, 538, 21—25 (in Ukrainian).
- Mykhal'chuk, O. (2008). [Review of the book *Mala filolohichna entsyklopediia*, by O. I. Skopnenko & T. V. Tsymbaliuk, Eds.]. *Movoznavstvo*, 4—5, 137—138 (in Ukrainian).
- Nikitina, F. (1995). [Review of the book *Rosiis'ko-Ukrains'kyi slovnyk naukovoï terminologii (Suspil'ni nauky)*]. *Dyvoslovo*, 5—6, 62 (in Ukrainian).
- Onufriienko, H. (2016). Haluzeva terminohrafiia iak rehuliator naukovoï komunikatsii. In *Naukova terminolohiia novoho stolittia: Teoretychni i prykladni vymiry. Materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii, September 15—16* (pp. 165—169). Rivne: NUVHP (in Ukrainian).
- Panochini, S. (1930). [Review of the book *Nazovy zhiviol Bielaruskaia Naukovaia Terminolohiia*]. *Visnyk IUNM*, 2, 65—67 (in Ukrainian).
- Perebyinis, V. I. (2004). Teoriia i praktyka ukladannia navchal'nykh slovnykiv. *Visnyk Zhytomyr's'koho Derzhavnoho Universytetu Imeni I. Franka*, 17, 73—75 (in Ukrainian).
- Petrova, T. O. (2020). Perspektyvy ukrains'koi terminohrafichnoi krytyky. *Linhvistychni Doslidzhennia*, 54(1), 229—242. <https://doi.org/10.34142/23127546>. 2020.53.19 (in Ukrainian).
- Petrova, T. O. (2021). Terminohrafichni tradytsii i novatorstvo v ukrains'kii terminolohichnii leksykohrafiï. *Linhvistychni Doslidzhennia*, 53, 209—221. <https://doi.org/10.34142/23127546.2020.53.19> (in Ukrainian).
- Poliuha, L. (2000). Problemy ukrains'koi leksykohrafiï v osvitiians'komu protsesi. In *Ukrains'ka mova v osviti* (pp. 141—153). Ivano-Frankivsk. http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Work/TK_poluha_2000_01.htm (in Ukrainian).
- Poluektova, A. Iu. (2012). Teoretychni zasady ukladannia navchal'noho slovnyka-minimumu linhvistychnoi terminolohii. *Naukovi Pratsi Chornomors'koho Derzhavnoho Universytetu Imeni Petra Mohyly. Filolohiia. Movoznavstvo*, 195(183), 76—80 (in Ukrainian).
- Symonenko, L. O. (2012). Ukrains'ka terminohrafiia: Stan i perspektyvy. *Movoznavstvo*, 4, 28—35 (in Ukrainian).
- Symonenko, L. O. (2013). Ukrains'ka terminohrafiia v dydaktytsi. *Naukovi Zapysky Nizhyn's'koho Derzhavnoho Universytetu Imeni Mykoly Hoholia. Filolohichni Nauky*, 1, 24—28 (in Ukrainian).
- Zakhliupana, N., & Kochan, I. (2000). Slovnyk metodyky vykladannia ukrains'koi movy. *Visnyk Derzhavnoho Universytetu "Lvivs'ka Politehnika"*. *Problemy Ukrains'koi Terminologii*, 402, 285—288. Lviv (in Ukrainian).

Статтю отримано 06.07.2021

Tetiana Petrova, Candidate of Sciences in Philology,
Associate Professor in the Department of Linguistic Disciplines,
V. Dokuchaiev Kharkiv National Agrarian University
Kharkiv region, Kharkiv district, p/o “Dokuchaievs’ke—2”, 62483, Ukraine
E-mail: t.petrova.science@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9534-9891>

UKRAINIAN EDUCATIONAL (SCHOOL AND VOCATIONAL) TERMINOGRAPHY: A RETROSPECTIVE AND PROSPECTIVE

This article focuses on the achievements and prospects of the Ukrainian educational terminography, in particular school and vocational branches and on their criticism. The 1920s and 1930s, 1990s, and early 21st century as most productive period for educational terminography development, and school terminography gained more scope and significant achievements, in comparison to professional and technical terminography.

The author assumes that the recognition of the Ukrainian educational terminography could become a powerful tool of the Ukrainian patriotic education and bring the generalized understanding of the methodology of high-quality terminological dictionary compiling in accordance with the current level of education and science and user needs. Its recognition will benefit the developing a universal model of educational terminology dictionary and creating a bibliographic index of educational terminographic sources.

The educational terminographic criticism prospects provide the following: 1) its recognition as an individual field of the Ukrainian terminographic criticism; 2) stimulating the development of the school, vocational, and university terminographic criticism; 3) developing a unified algorithm for analyzing an educational terminological dictionary; 4) creating a periodical to collect critical publications on educational dictionaries; 5) ordering the bibliographic indexing of reviews on the reference sources analyzed.

Keywords: *educational terminography, educational terminographic criticism, terminological dictionary, review*